

Tudésítás Polgárról II. Az első „Szakköri Délután”

1970. december 4-én *ünnepélyes szakköri foglalkozást* tartottunk, melyre az iskola minden tanárát és osztályát meghívtuk. A hívogatás délelőtt az ötödik órán ment végbe.

„Negyedikén délelőtt a vőfély, Tóth Tibor és én — írja a szakköri krónikában *Répási Mária* krónikás — elindultunk hívogatni úgy, ahogy lakodalmakba szokás. A vőfély fel volt szalagozva, még rozmaring ág is volt a kalapja mellett, a kezében vőfénybot, tele selyemkendőkkel. Az öltözetünk korhű volt, mert a vőfély fehér inget, fekete öltönyt, kemény szárú fekete csizmát és fekete kalapot viselt.

Én „menyecskésen” öltöztem, világoskék bőszoknyát, fehér puffos újjú blúzt, fehér köténykét, piros papucsot és piros kendőt vettem fel. A kezemben, ahogy illik, egy butella bor, nagykalács volt, és egy tányér, a meghívókkal.”

Minthogy az 1969/70-es tanévben a lakodalmi szokások gyűjtését is megkezdtük, eredeti hívogatószöveget is feljegyeztünk. Ezt az alkalomnak megfelelő formába átírva — a Honismereti Délutánra való meghívásra használtuk fel:

Hogy be mertünk lépni ily nagy bátorsággal,
„Engedelmet kérünk alázatossággal,
A mi Csüry Bálint Honismereti Szakkörünk
vetélkedőt és ünnepélyes foglalkozást rendez.
Én általam felszólícsa a IV. b. osztályt,
hogy december hó 4-én tegyék tiszteletüket
a vetélkedőre, meg az azt követő táncra.
Szívesen meghívjuk, a részvételt is elvárjuk.
Papírt, tollat hozzanak,
Pont nekü ne maraggyonak,
Arra gyűjjönek, amere a zene csábít,
A zsüri táncol.”

Délutánra szépen berendeztük a termet. A szakkörünk által gyűjtött használati tárgyakból és érdekességből kiállítást is rendeztünk.

A program 3 órakor kezdődött, amikor is a zsüri, a versenyzők és a vendégek elfoglalták a helyüket.

„A zsüri asztalán sültök, főtt kukorica, fonott kalács, *görhe* és bor! — idézzük a szakköri krónikából. — Még egy petróleumlámpa is kellett asztalukra, hogy világos legyen és hogy „világosság gyujék az ő elméjében: helyes döntés!”

A zsbongást hamarosan kolompszó szakította félbe. A folyosóról énekszóval bevonult hat, menyecskének öltözött lány. Polgár környékén ismert népdalokat énekeltek.

A népdalsokor után ismét lakodalmi rigmusból átírt kösznötő következett, a vőfélynék öltözött *Tóth Tibor* előadásában:

„Szerencsés jónapot kívánok e háznak,
úgy az elejének, mint az utoljának
Ma kora hajnalba, alighogy virradt a reggel
Összegyülekeztem szép számos sereggel,
És úgy indultam el tisztes hajlékukhoz végre
A mi szakkörünk nagy tiszteletére.
De most a zsürihez volna egy kérésem,
Mert itt benn várakozik szép sereg vendégem.
Legyenek szívesek, őket meghallgatni,
Válaszuk pontokkal bőven jutalmazni.”

A verses kösznötő után *Szarvas Anna* ünnepélyes kösznötője következett, majd a szakkör titkára, *Répási Mária* tartotta meg beszámolóját, s beszélt a honismereti mozgalom múltjáról, jelentőségéről és jövőbeli feladatairól.

Ezután *Pallagi Gizella* és *Katona Erzsébet* részleteket olvasott fel a szakköri tagok eddigi gyűjtéseiből, hogy a versenyzők megismerjék egy kicsit a szakkör munkáját.

Most már a Ki mit tud? következett. Ez néprajzi és nyelvjárási fordulóból állt. A kérdések a következők voltak:

Néprajz

1. A mellékelt térképbe bejelöltünk 10 helységet. A 10 közül húzza alá annak a 3 helységnek a nevét, amelyben tudomása szerint szabadtéri múzeum található.
2. Melyek az uralkodó színek a kalocsai himzésben?
3. Soroljon fel néhány jellegzetes magyarországi népviseletet!
4. Írja le a Polgár környéki női viseletet! Milyen ruhadarabokat használtak régen?

5. Nevezzen meg néhány néprajzi gyűjtőt és kutatót!
6. Az idézet alapján állapítsa meg, hogy milyen népi játékról van szó:
„Hét 14—16 éves fiú a szereplője (itt-ott az Alföld szélein, pl. Mezőkövesden lányok a szereplők). Elöl jár a kengyelfutó, fehér ruhában, tarka papírcsákóval, zörgőkkel, csengőkkel megrakott, színes pántlikákkal díszített bottal. Messze a többiek előtt házal, s bebocsátást kér. Ahol szívesen látják a kised csapatot, ott megáll a kapuban, a zörgős csengős botját földhöz ütögetve jelt ad a távolabb mögötte ballagó társainak. Ha a gazda bebocsátja őket, bemennek a házba csak egy szereplő marad kinn, József.”
Írjátok fel a népi játék nevét, s nevezzetek meg néhány népi játékot!
7. Soroljon fel legalább öt Polgár környékén általánosan ismert népdalcímét! A csapatnak legjobban tetsző, és általuk legjobban ismert dalcímét húzzák alá!
8. Hogyan, milyen ünnepséggel emlékeztek meg a honismereti mozgalom 10. évfordulójáról?
9. Készítsenek ízlés szerint különböző anyagok és eszközök felhasználásával emléklakettet!
10. Népitáncverseny — csárdás.

Nyelvjárás

1. A borítékban található térképbe jelölje be a magyar nyelvterületen élő nyelvjárásokat!
2. A magnetofonról elhangzó szövegről állapítsa meg, hogy milyen nyelvjárásterületen gyűjtötték!
3. Írja át a következő szöveget Szeged-környéki nyelvjárási alakba:
„A szegedi híres vásáron édesanyámnak vettem egy szegedi piros papucsot.”
4. Írjon 2 perc alatt Polgár környékén használatos tájszavakat!
5. Népdaléneklés.
6. Magyarázza meg, miről kapta nevét a polgári *Lakhac* falurész! Írja le az ezzel kapcsolatos mondókát is!
7. Keresse meg az alább felsorolt szópárok közül az egymásnak megfelelő jelentésű szavakat!
firhang; lajtortja; ámbitus-hambit; konyhapokla; elgór; csobolyó; szivonó; szivonyó; zavadzálni; tik; szotyola.

létra; folyosó; eldobál; cséplésnél használt ivóedény; szénvonó; tyúk; függöny; napraforgó; lakodalomban férfi kukta; akadályozni.

8. A teremben található tárgyak és személyek segítségével rakja ki *Csüry Bálint* nevét! (y és i között nem teszünk különbséget!)

A vetélkedő második részében az izgalom és a jókedv általánossá vált. A zsüri (8. sz. fénykép) döntését csak énekelve tudtuk kivárni. Igazán szívből énekelt mindenki. A hangulatot így rögzíti a krónika:

„Sikerünk volt. A diákokban sikerült valamit megmozdítani, felszítani. Ez nem kis munkába került, de sikerült az egész iskolának egy emlékezetes délutánt biztosítani. Az a „valami”, ami diáktársainkban felcsillant, az érdeklődés és akarás volt. Csak látni kellett a verseny izalmában égő arcokat, és akkor azt is láttuk, hogy nem hiába készülünk heteken át erre a pár órára! Érdemes volt!”

Ezt az első Honismereti Délutánt pontosan egy év múlva újabb, hasonló jellegű délután követte.

Terge Lajosné
szakkörvezető tanár